УДК 342.72/.73
Панасюк К.О.
студ. гр. Ю-111 НУ «Запорізька політехніка»

ОМБУДСМАН УКРАЇНИ ТА ЗАХИСТ ВПО ПІД ЧАС ВІЙНИ

Найголовнішими принципами, що слугують фундаментом демократичної форми держави є – конституційні принципи, які в свою чергу, визначають основну мету парламентського контролю. Для того, щоб суспільство почувало себе в безпеці та відчувало підтримку зі сторони влади, законодавець, передбачив посаду омбудсмана - Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, діяльність якого доповнює існуючі засоби захисту конституційних прав і свобод людини і громадянина, не відміняє їх і не тягне перегляду компетенції державних органів, які забезпечують захист і поновлення порушених прав і свобод [1].

З початку повномасштабного вторгнення російської федерації на територію України, права людей були порушенні, особливо постраждали люди, які набули статусу «внутрішньо переміщених осіб» (Далі - ВПО), бо саме в них відібрали першочергові конституційні права такі як: право на житло, на свободу переміщення, на працю, на соціальні гарантії, на медичну допомогу, на таємницю листування, невтручання у приватне життя та інші. В окупації люди позбавляються звичних у мирний час конституційних прав, а на території, де через агресію тимчасово не діє Конституція – немає життя для вільних людей нашої країни. Враховуючи власний досвід життя в окупації можу сказати, що повна відсутність права в усіх його проявах повертає до давнього минулого, де люди опираються тільки на відчуття власного переконання в своїй правоті та повній відсутності об’єктивності. Відсутність контролю з боку влади – це шлях до розрухи та хаосу, який наче переміщає тебе в паралельну реальність, пригнічує та змушує відчувати

безпорадність. Багато сімей зіштовхуються з ситуацією, коли окупант силоміць забирає їх близьких без можливості подальшого зв'язку, переслідуючи лише свої особисті інтереси та бажання залякати населення, посіяти страх. Таким чином виникає, як на мій погляд, головна проблема нашого народу та влади – полон.

Покинувши окуповану територію вас може очікувати новий ряд проблем, оскільки через велику хвилю ВПО зростає потреба у житлі, роботі, у тимчасовій матеріальний підтримці зі сторони держави, а при наявності дітей шкільного віку – пошук школи та робота над адаптацією дитини на новому місці серед нового оточення. Проте, відчуття довгоочікуваної свободи дає сили перебороти всі ці труднощі. Для вирішення цих проблем існують програми державної підтримки, в яких держава надає у користування житло для громадян, які з різних підстав втратили свої будинки. У випадку війни – це обстріл, переміщення з окупованої території або беззаконне позбавлення житла зі сторони окупаційної влади. Існує програма фінансової допомоги у вигляді виплат як на дітей так і на дорослих. Нажаль, війна продовжується, а кількість людей, які потребують допомоги зростає від постійних обстрілів та руйнувань, через що програми для ВПО або не працюють повною мірою або призупиняються через незмогу функціонувати, бо є проблема в нестачі ресурсів.

Нещодавно моє орендоване житло постраждало від нічного обстрілу міста КАБами, окрім цього є постраждалі мирні люди, які не думали, що ніч для них закінчиться на операційному столі реанімаційного відділення лікарні. Всі ці події змушують психіку постійно перебувати в напрузі, тому виникає потреба у допомозі фахівців з психології, щоб хоч якось полегшити моральний стан громадян нашої країни.

Враховуючи вищенаведене, ми бачимо, що не тільки громадяни, а й вся правова система нашої держави зіштовхнулася з проблемою неготовності на законодавчому рівні до війни. Звичайно, такі події складно передбачити, проте світ диктує свої правила та показує нові реалії. Конституція України хоча і закладає засади щодо визначення специфіки реалізації прав та обов'язків громадян під час воєнного стану, проте вважаю, що для більш детального розуміння норм, доречно мати окремий розділ, який не дозволить порушувати права людей неправильним тлумаченням з боку некомпетентних осіб. Таким чинном, конституційна норма буде тлумачитися правильно і зрозуміло для всіх суб'єктів права. Наразі в Україні існує посада Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, яка забезпечує допомогу в належній реалізації конституційних прав, забезпечує контроль за захистом цих прав та активно виступає на стороні дотримання закону та норм Конституції. Проте слід зауважити, що закон який регулює діяльність Уповноваженого теж формувався у мирний час, без деталізації його дій в умовах воєнного чи надзвичайного стану. Реалії життя вимагають

доопрацювання нормативно-правового регулювання статусу нашого омбудсмана в умовах війни, зокрема його взаємодії з особливо незахищеними в умовах воєнного стану категоріями громадян України: ними, на мій погляд, є ВПО, рідні військовослужбовців, які знаходяться в полоні, або визнані загиблими чи зниклими безвісти, військові, які зазнали через поранення суттєві пошкодження здоров'я що призвели до інвалідності, або військові, які втратили кінцівки.

Оскільки стаття 13 ЗУ «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини» передбачає права Уповноваженого, та перелік цих прав, то пропоную ряд наступних пропозицій щодо вдосконалення діяльності Уповноваженого в умовах воєнного стану, а саме: 1) розробити діючий механізм контролю за дотриманням конституційних прав ВПО, тобто, чітко усвідомлювати та розуміти потреби людей, які захищаються Конституцією України; 2) тісний безперервний контакт з особами, які постраждали від воєнних дій, бо кожен громадянин має право на невідкладну допомогу, якщо його конституційні права були порушені; 3) контроль за якістю надання домоги; 4) захищати права ВПО у разі дискримінації за мовними та релігійними ознаками, бо наша країна багата на різні побутові традиції, мову та релігійну приналежність, а Конституція захищає права своїх громадян у різних сферах життя; 5) розробити безкоштовну програму медичної та психологічної реабілітації для осіб, які фізично/морально постраждали від дій ворога, у всіх медичних закладах країни.

При чіткому механізмі створення та регулювання даних пропозицій, можна значно облегшити життя громадян, бо хто як не влада попіклується за реалізацію конституційних гарантій, а наш обов'язок як громадян – допомагати шукати шлях вирішення проблем через пропонування ідей та волонтерство.

При всій складній ситуації, яка відбувається в нашій країні, хочеться згадати вислови діючого омбудсмана Лубінця Дмитра Валерійовича, який зазначав що найбільше багатсво України – це її люди, якими б різними ми не були, кожен має у собі дух свободи, всі різні, але всі – рідні. Ми всі, ви та я, повинні цінувати один одного, цінувати зусилля один одного та робити все, щоб наша країна ставала кращою навіть у час війни. Кожен день – це шанс допомогти людям, кожен день – це шанс стати кращою версією себе.

Війна закінчиться, а пам'ять про добрі справи буде жити вічно!

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини: Закон України від 23.12.1997 № 776/97 ВР.URL:https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/776/97%D0%B2%D1%80#Text